

ΙΩΑΝΝΗ Δ. ΚΑΚΟΥΔΑΚΗ

Αντιστράτηγου

Α' Υπαρχηγού ΓΕΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

(Περιληπτικές Οδηγίες - Κανόνες Ορθογραφίας)

ΜΑΪΟΣ 1997

7

ΙΩΑΝΝΗ Δ. ΚΑΚΟΥΔΑΚΗ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
(Περιληπτικές Οδηγίες-
Κανόνες Ορθογραφίας)

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1997

« ... Γλώσσα και πατρίδα είναι το ίδιο.
Να πολεμά κανείς για την πατρίδα του
ή την εθνική τη γλώσσα, ένας είναι ο
αγώνας.

Πάντα αμύνεται περί
πάτρης ... ».

(Γ. Ψυχάρης, Το Ταξίδι μου ...).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελίδα

Πρόλογος	1
Εισαγωγή	2
Λέξεις και Συλλαβές	2
Κανόνες Μονοτονικού Συστήματος	3
Συντομογραφίες	5
Εγκλιτικές Λέξεις	6
Το τελικό -ν	6
Το άρθρο	7
Ουσιαστικά	7
Επίθετα	9
Παραθετικά	10
Αριθμητικά	10
Αντωνυμίες	10
Ρήματα	11
Μετοχές	19
Ακλιτα Μέρη	20
Κεφαλαία Γράμματα	21
Κόμμα	22
Ορθογραφικός Οδηγός	25
Λέξεις Ιδιαίτερης Προσοχής	43

-1-
ΠΡΟΛΟΓΟΣ

"Η σημερινή μας γλώσσα έχει μοναδικές αρετές : εκφραστικότητα, ευλυγισία, δύναμη συνθετική, ικανότητα παραγωγική και συνθέτει και παράγει λέξεις, που εκφράζουν το καθετί".

(Επιτροπή ΚΕΜΕ)

Όπως είναι γνωστό, η Νεοελληνική Γλώσσα καθιερώθηκε στην Παιδεία και στη Διοίκηση το 1976. Με Προεδρικό Διάταγμα καθιερώθηκε, επίσης, και το Μονοτονικό Σύστημα από 1 Σεπτεμβρίου 1982 τόσο στην Παιδεία, όσο και "σε όλο το Δημόσιο τομέα".

Οι καινοτομίες και οι υποχρεωτικές αυτές δομικές αλλαγές που έγιναν στη γλώσσα μας, δημιούργησαν μεγάλες δυσκολίες, κυρίως, στο σωστό γραπτό λόγο. Το πρόβλημα αυτό παραμένει μεγάλο σ' όσους έχουν μάθει και συνηθίσει να γράφουν και να ομιλούν την καθαρεύουσα.

Θέλοντας να βοηθήσω, ειδικά, αυτήν την κατηγορία των ανθρώπων παρουσιάζω το φυλλάδιο αυτό, σ' ένα ευκολομεταχειρίσιμο σχήμα, με την πίστη και τη βεβαιότητα ότι θα τους βοηθήσει σημαντικά, αν το μελετήσουν. Βέβαια, δεν πρόκειται να επιλύσει όλες τις απορίες και τις δυσκολίες τους, ωστόσο όμως θα είναι πολύ χρήσιμο "εργαλείο" και θα καλύψει αποτελεσματικά τις ανάγκες τους, σ' έναν πολύ μεγάλο βαθμό, στη σωστή χρήση και γραφή της Νεοελληνικής Γλώσσας.

Η σύνταξη του Φυλλαδίου βασίζεται :

- α. Στη Νεοελληνική Γραμματική του ΟΕΔΒ
- β. Στο Συντακτικό της Νεοελληνικής Γλώσσας του ΟΕΔΒ
- γ. Στο ΠΔ 297/1982 (ΦΕΚ 82, Τεύχος Α', 29-4-82) για το Μονοτονικό Σύστημα στην Εκπαίδευση και στη Διοίκηση και
- δ. Στις οδηγίες του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων για τη σωστή χρήση της Νεοελληνικής Γλώσσας.

Ιωάννης Δ. Κακουδάκης
Αντιστράτηγος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Είναι πλάνη να πιστεύει κανένας ότι μπορεί να μιλήσει ή να γράψει τη Νεοελληνική Γλώσσα σωστά, χωρίς να τη διδαχτεί, χωρίς να τη μελετήσει και χωρίς να ασκηθεί. Γι' αυτό ή αποφασίζουμε να σπούδάσουμε τη Νεοελληνική Γλώσσα και να εξασκηθούμε για να τη μάθουμε και να τη γράφουμε σωστά, ή όχι! Γιατί είναι ακόμη μεγαλύτερη πλάνη να πιστεύει κανένας ότι η Νεοελληνική Γλώσσα δεν έχει Γραμματική και Συντακτικό και, επομένως, μπορεί ο καθένας να γράφει και να μιλάει, όπως θέλει. Στα κεφάλαια που ακολουθούν αυτό ακριβώς θα προσπαθήσω να κάνω. Δηλαδή να δώσω τους κυριότερους κανόνες της Νεοελληνικής Γραμματικής, της Ορθογραφίας και του Μονοτονικού Συστήματος. Προκαταβολικά, θέλω να επισημάνω ότι όσοι ξέρουν καλά την καθαρεύουσα, μπορούν να μάθουν πολύ εύκολα και πολύ καλά και τη Νεοελληνική Γραμματική και Γλώσσα, αρκεί να το θελήσουν, αλλιώς καθημερινά θα την κακοποιούν.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΛΛΑΒΕΣ

2. Γράφονται με μια λέξη :

α. Τα αριθμητικά από το 13 ως το 19 : δεκατρία, δεκατέσσερα...δεκαεννέα ή δεκαεννιά.

β. Οι αντωνυμίες : καθένας, καθεμιά, καθετί κτλ.

γ. Τα άκλιτα :

άλλωστε	εξαιτίας	καλημέρα	ολημέρα
απαρχής	εξάλλου	καληνύχτα	οληνύχτα
απεναντίας	εξάπαντος	καλησπέρα	ολωσδιόλου
απευθείας	εξαρχής	καληώρα	οτιδήποτε
αφότου	εξίσου	καλωσορίζω	οπωσδήποτε
διαμέσου	επικεφαλής	καταγής	παρόλο
ειδάλλω	επιμέρους	κατευθείαν	προπάντων
ειδεμή	επιπλέον	κιόλας	υπόψη
ενόσω	επιτέλους	μεμιάς	ωστόσο
ενόψει	επιτόπου	μολαταύτα	ωστόσο
εντάξει	εφόσον	μόλο (που)	
εντούτοις	καθεξής	μολονότι	
ενώ	καθ'αυτό		
ενμέρει	καθόσον		

δ. Η πρόθεση σε (σ') με τη γενική και την αιτιατική του άρθρου : **στον φίλου μου, στον αφρό της θάλασσας, στο χώρο ασκήσεων.**

ΠΡΟΣΟΧΗ : Το εις, παλαιότερος τύπος του σε, βρίσκεται σπάνια, σε μερικές στερεότυπες ή ιστορικές φράσεις, σε δημοτικά τραγούδια κτλ : **εις υγείαν, εις ανώτερα, εις βάρος μου, κοιμάται εις ύπνο βαθύ (Σολωμός).**

3. Κατά το συλλαβισμό ακολουθούμε τους παρακάτω κανόνες :

α. Ένα σύμφωνο ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζεται με το δεύτερο φωνήεν : **έ-χω, μα-θή-μα-τα.**

β. Δύο σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται με το δεύτερο φωνήεν, όταν αρχίζει από αυτά τα σύμφωνα ελληνική λέξη : **λά-σπη (σπίθα), κο-φτερός (φτωχός), έ-θνος (θνητός), α-τμός (τμήμα).**

• Αλλιώς χωρίζονται : **περ-πατώ, έρ-χομαι, τάγ-μα.**

γ. Τρία ή περισσότερα σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται με το ακόλουθο φωνήεν, όταν αρχίζει ελληνική λέξη τουλάχιστον από τα δύο πρώτα από αυτά : **ά-στρο (στρώνω), ε-χθρός (χθες).**

• Αλλιώς χωρίζονται : **άν-θρωπος, εκ-στρατεία.**

δ. Τα δίψηφα μπ, ντ, γκ, δε χωρίζονται στο συλλαβισμό : **α-μπέλι, πέ-ντε, μου-γκρίζω.**

ε. Οι σύνθετες λέξεις ακολουθούν κατά το συλλαβισμό τους ίδιους κανόνες : **προ-σέ-χω, υ-πεύ-θυ-νος.**

στ. Τα δίψηφα φωνήεντα (ου, αι, ει, οι, υι), οι καταχρηστικοί δίφθογγοι (ια, υα, οια, οιε, ιου, οίου κ.ά) και οι συνδυασμοί αυ, και ευ κατά το συλλαβισμό λογαριάζονται ως ένα φωνήεν : **αί-μα, νε-ράι-δα, ναύ-της, βοή-θα, θειά-φι.**

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

4. Τα πνεύματα δε σημειώνονται : **αγαπητός, Όλυμπος, Έλληνας, εκκλησία.**

- Συνέπεια αυτού του κανόνα είναι ότι στις περιπτώσεις που ως τώρα δε σημειώναμε διαλυτικά, γιατί το πνεύμα έδειχνε ότι δεν είχαμε δίψηφο φωνήεν, τώρα θα τα σημειώνουμε : π.χ.

αϊτός, πλαϊνός, αϋπνία, ενώ άυλος, νεράιδα, πλάι κτλ. Ενώ : διυλιστήριο, πρωί, εγωισμός, Μωσής κ.ά, γιατί δεν έχουμε δίψηφο φωνήεν.

- Στις περιπτώσεις που έχουμε έκθλιψη, αφαίρεση ή αποκοπή σημειώνουμε την απόστροφο, η οποία είναι άσχετη βέβαια με τα πνεύματα π.χ. τ' ουρανού, απ' όλους, μου 'φερε, φέρ' το, απ' το αρχείο.

5. Ως τονικό σημάδι χρησιμοποιείται μόνο η οξεία (').

- Στα κεφαλαία φωνήεντα, όταν τονίζονται, ο τόνος σημειώνεται εμπρός κι επάνω, όπως γινόταν και πριν: 'Ολυμπος, 'Αννα.

6. Τονικό σημάδι παίρνει κάθε λέξη που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές : κήπος, προσέχετε.

- Οι μονοσύλλαβες δεν παίρνουν τονικό σημάδι : το, φως, να, θα, κλαις.

- Θεωρούνται μονοσύλλαβες και μένουν άτονες και οι λέξεις που λέγονται με συνίζηση, δηλαδή, όταν δύο φωνήεντα προφέρονται σε μια συλλαβή : μια, για, πια, πιο, ποιος, ποια, γιος.

- Μια μονοσύλλαβη προστακτική, ακόμη και όταν ακολουθείται από δύο εγκλιτικά, δεν παίρνει τονικό σημάδι : πες μου το, βρες του τα, δες της τα.

- Εξαιρούνται οι ακόλουθες μονοσύλλαβες λέξεις και παίρνουν τονικό σημάδι :

α. Ο διαζευκτικός σύνδεσμος ή : ή η Ελένη ή η Μαρία, ή εγώ ή εσύ.

β. Τα ερωτηματικά πού και πώς :
(1) Όταν βρίσκονται σε ευθεία ή πλάγια ερώτηση : πού θα πάτε; πώς σε λένε; πού 'ναι ;

(2) Στις ακόλουθες περιπτώσεις : πού να σου τα λέω, πού και πού πηγαίνω θέατρο, πώς βαριέμαι!

γ. Το που και πως δεν παίρνουν τονικό σημάδι, όταν δεν είναι ερωτηματικά : να κάνεις αυτό που θέλεις, φταίω εγώ που σου γράφω, λέει πως θα γίνει αξιωματικός.

7. Οι μονοσύλλαβοι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών (μου ,σου, του, της, τον, την, το, μας, σας τους, τα) παίρνουν τονικό σημάδι, όταν στην ανάγνωση υπάρχει περίπτωση να γίνει σύγχυση με τα ομόηχά τους εγκλιτικά : ο πατέρας μου είπε (ο πατέρας είπε σ' εμένα), ο πατέρας μου είπε (ο δικός μου πατέρας), ο λοχαγός μάς τα

έδωσε (ο λοχαγός τα έδωσε σ' εμάς), ο λοχαγός μας τα έδωσε (ο δικός μας λοχαγός τα έδωσε).

8. Ο τόνος του εγκλιτικού, ο οποίος ακούγεται στη λήγουσα των προπαροξύτωνων λέξεων σημειώνεται : ο πρόεδρος μας, άφησέ το.

9. Όταν δύο εγκλιτικά ακολουθούν προστακτική τονισμένη στην παραλήγουσα, τονίζεται το πρώτο : δώσε μού το, φέρε μάς τους, πάρε τού την.

10. Δισύλλαβες λέξεις που με έκθλιψη ή αποκοπή παρουσιάζονται μονοσύλλαβες διατηρούν το τονικό σημάδι : λίγ' απ' όλα, φέρ' το.

11. Οι μονοσύλλαβες λέξεις θα και να, όταν συμποφέρονται, παίρνουν τονικό σημάδι στην περίπτωση που ακολουθούνται από τους ρηματικούς τύπους, και δέχονται τον τόνο τους : βγω, βρω, μπω, ρθω : νά βγω αλλά να βγω, θά 'ρθω αλλά θα 'ρθω (δυνατότερα προφέρουμε το νά, δυνατότερα προφέρουμε το -βγω).

12. Μια λέξη λέγεται :

α. Οξύτονη, όταν τονίζεται στη λήγουσα : λαός.

β. Παροξύτονη, όταν τονίζεται στην παραλήγουσα : στρατιώτης.

γ. Προπαροξύτονη, όταν τονίζεται στην προπαραλήγουσα : πέλαγος.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

13. Οι πιο συνηθισμένες συντομογραφίες είναι :

Δδα δεσποινίδα

δρχ. δραχμές

κ.ά. και άλλα

κ.κ. κύριοι ή κυρίες. Είναι λάθος σε προσφώνηση να πούμε κύριοι κύριοι, όπως συχνά λέγεται. Τα δύο κ φανερώνουν τον πληθυντικό, κύριοι ή κυρίες.

κτλ. και τα λοιπά ή

κ.λπ. και λοιπά,

κλπ.= και λοιπά πολλά

μ. μέτρα

μλ. μίλια

μ.μ. μετά το μεσημέρι

μ.Χ. μετά Χριστόν

- π.Χ. προ Χριστού
π.χ. παραδείγματος χάρη
χγρ. χιλιογράμμα
χμ. χιλιόμετρα

14. Για τους μήνες είναι : Ιαν., Φεβ., Μάρ., Απρ.,
Μάι., Ιούν., Ιούλ., Αύγ., Σεπ., Οκτ., Νοέ., Δεκ.

ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

15. Οι μονοσύλλαβες λέξεις που χάνουν τον τόνο τους ή που τον ανεβάζουν στη λήγουσα της προηγούμενης λέξης λέγονται εγκλιτικές λέξεις.

16. Οι συχνότερες εγκλιτικές λέξεις είναι οι μονοσύλλαβοι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας μου, με, μας, σου, σε, σας κτλ. και της κτητικής αντωνυμίας του, της, τους, την, το κτλ.

17. Ο τόνος της εγκλιτικής λέξης :

α. **Α ν ε β α ί ν ε ι** στη λήγουσα της προηγούμενης λέξης, όταν η λέξη αυτή είναι προπαροξύτονη π.χ. τα **θέματά μας**, το **παράθυρό σας**. Επίσης, ανεβαίνει στην προηγούμενη λέξη, όταν είναι κι αυτή εγκλιτική και πριν από αυτήν είναι παροξύτονη : **φέρε μού το**, **δώσε μάς το** κτλ.

β. **Α π ο β ά λ λ ε τ α ι**, όταν η προηγούμενη λέξη τονίζεται στη λήγουσα ή στην παραλήγουσα : **οι φίλοι σας**, **αγαπητέ μου**, **στείλε μας**, **δώσε του**.

ΤΟ ΤΕΛΙΚΟ Ν

18. Οι λέξεις που άλλοτε διατηρούν το τελικό -ν και άλλοτε το χάνουν είναι :

α. Το άρθρο **τον, την**.

β. Το αόριστο άρθρο και το αριθμητικό **έναν**.

γ. Η προσωπική αντωνυμία **την, αυτήν**.

δ. Τα άκλιτα **δεν και μην**.

19. **Φ υ λ ά γ ο υ ν** το τελικό -ν, όταν

α. Η ακόλουθη λέξη αρχίζει από φωνήεν τον είδα, δεν είναι σωστό, μην ακουμπάς, αυτήν ήθελα.

β. Η ακόλουθη λέξη αρχίζει από σύμφωνο στιγμιαίο : κ, π, τ, γκ, μπ, ντ, τζ, τσ : **έναν κόσμο, την τέχνη, δεν μπόρεσα, μην καπνίζετε**.

γ. Η ακόλουθη λέξη αρχίζει από διπλό γράμμα ξ, ψ : **τον ξένο, δεν ψηφίζεις, μην ψάχνεις**.

20. **Χά ν ο υ ν** το τελικό -ν, όταν η ακόλουθη λέξη αρχίζει από σύμφωνο εξακολουθητικό γ, β, δ, χ, φ, θ, μ, ν, λ, ρ, σ, ζ : **τη βρύση, το θυμό, μη ρωτάς, ένα λαό, δε θέλω, τη ζωή κτλ.**

21. Το τελικό -ν **φ υ λ ά γ ε τ α ι** πάντοτε στο άρθρο των, στην προσωπική αντωνυμία του τρίτου προσώπου **αυτόν, τον, καθώς και στο τροπικό επίρρημα σαν : των φίλων, αυτόν θέλω, σαν θάλασσα, τον βλέπω, φώναξέ τον.**

ΤΟ ΑΡΘΡΟ

22. Το οριστικό άρθρο κλίνεται έτσι :

Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
ο	η	το	οι	οι	τα
του	της	του	των	των	των
το(ν)	τη(ν)	το	τους	τις	τα

23. Το αόριστο άρθρο κλίνεται έτσι :

ένας	μια	ένα
ενός	μιας	ενός
ένα(ν)	μια	ένα

24. Το άρθρο **μια** είναι πάντοτε **μια** και όχι **μία**.

Αντίθετα, το αριθμητικό **μία** είναι σωστό και **μία** και **μια : μια ζωή, μία ή μια δραχμή κλπ.** Το ίδιο γίνεται και με το αριθμητικό δύο : **έχω δύο ή δυο παιδιά.**

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

25. Δεν υπάρχουν πια **α'** κλίση, **β'** κλίση και **γ'** κλίση. Έχουμε την κλίση των αρσενικών, την κλίση των θηλυκών και την κλίση των ουδετέρων. Έτσι, ανάλογα με τον αριθμό των συλλαβών που έχουν έχουμε τα ισοσύλλαβα και τα ανισοσύλλαβα.

26. Τα θηλυκά σε -η αρχαιοκλίτα, σχηματίζουν τη γενική σε -ης και σε -εως : η **τάξη, της τάξης και τάξεως, η κίνηση, της κίνησης και κινήσεως, άσκησης και ασκήσεως, Κυβέρνησης και Κυβερνήσεως.**

27. Στα προπαροξύτονα αρσενικά σε -ος κατεβάζουμε, συνήθως, τον τόνο στη γενική του ενικού και στη γενική και αιτιατική του πληθυντικού και στα ουδέτερα σε -ο στη γενική ενικού και πληθυντικού : ο **κίνδυνος, του κινδύνου, των κινδύνων, του ανθρώπου, τους ανθρώπους, το άτομο, του ατόμου, των ατόμων.**

28. Φυλάγουν τον τόνο στην προπαραλήγουσα οι πολυσύλλαβες και λαϊκές λέξεις : του αντίλαλου, του παλιάνθρωπου, των καλόγηρων, του Θεόδωρου.

29. Η γενική του πληθυντικού του χρόνος γίνεται χρόνων και χρονώ(ν). Είμαι είκοσι χρονώ(ν).

30. Τα προπαροξύτονα θηλυκά σε -ος στη γενική του ενικού και του πληθυντικού και στην πληθυντική αιτιατική σε -ους κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα : η διάμετρος, της διαμέτρου, η άμπελος, των αμπέλων, τις αμπέλους, οι άμπελοι, οι διάμετροι.

31. Στις άλλες περιπτώσεις η έναρθρη γενική κατεβάζει τον τόνο : το επίδομα της αδειάς, το μέγεθος της αγνοίας.

32. Τα προτακτικά Αγια-, Αι-, γερο-, θεια-, κυρμαστρο-, μπαρμπα-, γράφονται χωρίς τόνο και παίρνουν ενωτικό. Γράφονται με τόνο και χωρίς ενωτικό τα : καπετάν, κυρ και πάτερ : της Αγια-Βαρβάρας, του Αι-Γιώργη, η κυρ-Μαρία, ενώ : ο καπετάν Κωνσταντής, του κυρ Γιώργη, ο πάτερ Ιάκωβος.

33. Μερικά ιδιόκλιτα ουσιαστικά ακολουθούν την αρχαία κλίση : π.χ. το ον-του όντος, το παρόν-του παρόντος, το προϊόν-του προϊόντος, το συμφέρον-του συμφέροντος, το παρελθόν-του παρελθόντος, το παν-του παντός, το μηδέν-του μηδενός, το οξύ-του οξέος κτλ.

34. Διπλόμορφα ουσιαστικά και στους δύο αριθμούς είναι : γέροντας-γέρος, γέροντες-γέροι, δράκοντας-δράκος, δράκοντες-δράκοι. Διπλόμορφα μόνο στον ενικό είναι : γίγαντας-γίγας, ελέφαντας-ελέφας.

35. Το δεσποινίδα σαν τίτλος έχει στην ενική ονομαστική και κλητική και τον τύπο δεσποινίς : (η) δεσποινίς Αλίκη.

36. Οι τιμητικοί τίτλοι : Εξοχότατος, Μακαριότατος, Σεβασμιότατος, Αιδεσιμότατος γράφονται με όμικρον (ο).

37. Οι λέξεις οδύνη, όλεθρος, ομαλός, όνομα, όροφος και ορνυχείο, όταν γίνονται δεύτερα συνθετικά γράφονται με -ω : ανώδυνος, πανώλεθρία, ανώμαλος, επώνυμο, διώροφος, μεταλλωρυχείο κτλ.

ΕΠΙΘΕΤΑ

38. Τα επίθετα κατά την κλίση τους διατηρούν τον τόνο στη συλλαβή που τονίζεται η ονομαστική του αρσενικού στον ενικό : έτοιμος, έτοιμη, έτοιμο, έτοιμου, έτοιμης, έτοιμων, έτοιμους κτλ.

39. Όταν προπαροξύτονα επίθετα σε -ος χρησιμοποιούνται ως ουσιαστικά τονίζονται στην παραλήγουσα στη γενική του ενικού και στη γενική και αιτιατική του πληθυντικού, ενώ ως επίθετα κρατούν τον τόνο σε όλες τις πτώσεις στην ίδια συλλαβή. Θα πούμε : το κρεβάτι του άρρωστου παιδιού, τους άρρωστους στρατιώτες, οι συνήθειες των βάρβαρων λαών, αλλά η καρδιά του αρρώστου, ο γιατρός κοίταξε τους αρρώστους, οι επιδρομές των βαρβάρων κτλ.

40. Το θηλυκό των επιθέτων σε -ός -ιά -ό γράφεται στον πληθυντικό χωρίς το -ι : γλυκός, γλυκιά, γλυκό, της γλυκιάς, οι γλυκιές, οι φτωχές κτλ.

41. Το -υ της κατάληξης των αρσενικών και των ουδετέρων και το -η των αρσενικών διατηρείται μόνο στην ονομαστική, αιτιατική και κλιτική του ενικού των επιθέτων σε -ύς -ιά -ύ, -ής -ιά -ι : βαθύς, βαθιά, βαθύ, σταχτής, σταχτιά, σταχτί, βαθύ, βαθιού, βαθιά, βαθιοί, σταχτιοί, σταχτιών κτλ.

42. Τα επίθετα σε -ης, -ης, -ες κλίνονται ως εξής :

ο συνεχής	η συνεχής	το συνεχές
του συνεχούς	της συνεχούς	του συνεχούς
το συνεχή	τη συνεχή	το συνεχές
οι συνεχείς	οι συνεχείς	τα συνεχή
των συνεχών	των συνεχών	των συνεχών
τους συνεχείς	τις συνεχείς	τα συνεχή

(Η γενική του ενικού, συνήθως, αποφεύγεται).

43. Τα επίθετα συγγενής και ευγενής, όταν χρησιμοποιούνται ως ουσιαστικά (στο αρσενικό γένος), σχηματίζουν τη γενική : του συγγενή, του ευγενή.

44. Τα επίθετα που παράγονται από κύρια ονόματα και από εθνικά γράφονται με μικρό γράμμα στην αρχή : (Όμηρος) ομηρικοί ήρωες, (Χριστούγεννα) χριστουγεννιάτικος, (Έλληνας) ελληνικός, γαλλικός κτλ.

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

45. Οι βαθμοί των επιθέτων σχηματίζονται μονολεκτικά και περιφραστικά όπως : ψηλός, ψηλότερος ή πιο ψηλός, ψηλότατος ή πολύ ψηλός.

46. Οι καταλήξεις -ότερος, -ότερη, -ότερο και -ότατος, -ότατη, -ότατο γράφονται ΠΑΝΤΟΤΕ με όμικρον (ο) π.χ.

σοφός :	σοφότερος,	σοφότατος
ένδοξος :	ενδοξότερος,	ενδοξότατος
ιερός :	ιερότερος,	ιερότατος
βασικός :	βασικότερος,	βασικότατος
κύριος :	κυριότερος,	κυριότατος
τίμιος :	τιμιότερος,	τιμιότατος

48. Γράφονται με ω, όταν προέρχονται από τοπικά επιρρήματα σε -ω :

άνω :	ανώτερος,	ανώτατος
κάτω :	κατώτερος,	κατώτατος

49. Τα παραθετικά που τελειώνουν σε -ύτερος, -ύτατος, -ύτερα, -ύτατα γράφονται με ύψιλον (υ).

βαθύς	βαθύτερος	βαθύτατος
βαθιά	βαθύτερα	βαθύτατα

Εξαιρείται το νωρίτερα, που γράφεται με ι.

Οι λέξεις που προέρχονται από ξένες γλώσσες γράφονται με την απλούστερη μορφή : τάλιρο, μπίρα, τρένο, σοφέρ, χολ, μοτοσικλέτα, βόλεϊμπολ κ.ά.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ - ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

50. Γράφονται : μία και μια, δύο και δυο, τρεις, τέσσερις (δεκατρείς, δεκατέσσερις) έξι, επτά, και επτά, οχτώ, εννέα και εννιά.

51. Τα απόλυτα αριθμητικά από το 1 μέχρι το 19 γράφονται με μια λέξη : δεκατρία, δεκαέξι κτλ.

52. Από το 21 και πέρα γράφονται σε χωριστές λέξεις : είκοσι πέντε, ενενήντα τρία κτλ.

53. Γράφονται με δύο ν το εννέα ή εννιά και όσα γίνονται από αυτά και έχουν μέσα ολόκληρη τη λέξη εννέα ή εννιά : εννιακοστός, εννιακόσια, ενώ : ένατος, εννηκοστός.

54. Το δύο, όταν ενωθεί με άλλη λέξη και προκύψει σύνθετη λέξη, γράφεται με γιώτα (ι) : διθέσιο, δίτομο, δίγλωσσο, διμέτωπος. Εξαιρείται : το δυόμισι.

ΠΡΟΣΟΧΗ : Όσες λέξεις έχουν ως πρώτο συνθετικό το μόριο δυσ- γράφονται με ύψιλον (υ) : **δυσανάγνωστο, δυσκίνητος, δύσβατος** κτλ.

55. Τα αριθμητικά που τελειώνουν σε **-ηντα** γράφονται με ήτα (η) : **πενήντα, εξήντα** κτλ.

56. Τα αριθμητικά που είναι σύνθετα με τη λέξη **μισός** και **ένας** ή **μία** γράφονται με ήτα (η) στη λήγουσα, διαφορετικά γράφονται με γιώτα (ι) : **ενάμιση** τόνο, **μιάμιση** ώρα, **ενάμισης** χρόνος, **ενώ** : **δυόμισι, ενάμισι, εξίμισι, τρεισήμισι** κτλ.

57. Οι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας είναι : **εμείς, εσείς, εμένα και μου, εμάς και μας, εσένα και σου, εσάς και σας.**

58. Η αιτιατική του αρσενικού τρίτου προσώπου κάνει **αυτόν (τον)**, ενώ του θηλυκού **αυτή (ν)** (την). Διατηρεί το ν, αν ακολουθεί λέξη από φωνήεν ή στιγμιαίο σύμφωνο, όπως γράφουμε στο Κεφάλαιο Τελικό -ν π.χ. : **τον βλέπω, αυτόν θέλω, αυτήν ήθελα, την είδα.**

59. Μεταχειριζόμαστε τη δεικτική αντωνυμία **(ε)τούτος, (ε)τούτη, (ε)τούτο** : **τούτο** είναι το βιβλίο μου, **ετούτα** είναι τα δώρα σας.

60. Την αναφορική αντωνυμία **ο οποίος, η οποία, το οποίο** την μεταχειριζόμαστε αντί για το **που**, έτσι αποφεύγουμε την ασάφεια ή όταν υπάρχουν στην ίδια φράση πολλά **που**.

61. Γράφεται **ό,τι ή στιδήποτε**.

62. Η ερωτηματική αντωνυμία είναι **ποιος; ποια; ποιο;**

ΠΡΟΣΟΧΗ : το **πιο** είναι ποσοτικό επίρρημα και γράφεται με γιώτα (ι).

63. Αόριστες αντωνυμίες είναι :

α. **ένας, μια (μία), ένα.**

β. **κανένας (κανείς), καμιά (καμία), κανένα.**

γ. **(ο, η, το) δείνα, (ο, η, το) τάδε.** Λέγονται

συνήθως στον ενικό.

ΠΡΟΣΟΧΗ : το **καμιά** ή το **καμία** γράφεται με ένα μ.

ΡΗΜΑΤΑ

64. Όλα τα ρήματα που τελειώνουν σε **-ει** και **-εις** γράφονται με έψιλον γιώτα (ει) : **γράφεις, να γράφεις, πριν γράψεις, όταν γράψεις, να ζεις.**

ΠΡΟΣΟΧΗ : Στα ρήματα ζητήστε, τηλεφωνήστε κτλ. το η είναι στο θέμα και όχι στην κατάληξη. Κατάληξη ρήματος με -ήτα (η) δεν υπάρχει στη νεοελληνική γραμματική. Δηλαδή είναι : ζητήσετε και γίνεται ζητήστε, τηλεφωνήσετε και γίνεται τηλεφωνήστε, και γίνεται έτσι συγκοπή του ε (Προστακτική).

Εξαίρεση : συνέβη

65. Όλα τα ρήματα που τελειώνουν σε -ομε (ουμε) και -ονται γράφονται παντού και πάντα με όμικρον (ο), είτε είναι στην οριστική είτε στην υποτακτική : θα επιδιώξομε, θα φύγομε, να υποβάλλονται, ας φύγομε κτλ.

ΠΡΟΣΟΧΗ : Είναι σωστή και η κατάληξη -ουμε και η κατάληξη -ομε στα ρήματα : παίζουμε ή παίζομε, ας φύγομε ή ας φύγομε κτλ., αλλά ισχύει η ομοιομορφία.

66. Όσα ρήματα παίρνουν τους τύπους του βοηθητικού ρήματος έχω γράφονται με έψιλον γιώτα (ει) : έχετε κουραστεί, έχουν πληγωθεί, είχε δηλωθεί.

67. Όσα ρήματα αρχίζουν από σύμφωνο στον παρατατικό και στον αόριστο παίρνουν εμπρός από το θέμα, στον παρατατικό και στον αόριστο της οριστικής, ένα έψιλον (ε) μ ό ν ο ό τ α ν τ ο ν ί ζ ε τ α ι, ενώ χάνεται, όταν δεν τονίζεται : έγραψα, έφαγα, γράψαμε, φάγαμε.

68. Και στα σύνθετα ρήματα η εσωτερική αύξηση διατηρείται, όταν είναι τονισμένη : απέφυγα, εξέφρασε, αποφύγαμε, εκφράσαμε, συνέβη.

69. Όσα ρήματα αρχίζουν από φωνήεν ή δίψηφο δεν παίρνουν αύξηση, (χρονική), ή αναδιπλασιασμό, αλλά κρατούν το φωνήεν ή το δίψηφο σε όλους τους χρόνους : άκουσα, αμάρτησα, ορισμένος, εφοδιασμένος κτλ.

Εξαιρούνται τα ρήματα : έχω-είχα, έρχομαι-ήρθα, είμαι-ήμουν (ήσουν, ήταν, ήμαστε, ήσαστε, ήταν).

70. Τα ρήματα : ξέρω, θέλω και πίνω αντί για έψιλον (ε) παίρνουν αύξηση ήτα (η) : ήξερα, ήθελα, ήπια κτλ.

71. Γράφονται με ει τα : είδα, είπα, είχα.

72. Η μετοχή είναι : -οντας και για τα τρία γένη : ο Γιάννης γράφοντας, η Ελένη γράφοντας, το παιδί γράφοντας.

73. Οι τύποι του ρήματος που στο τρίτο πρόσωπο του πληθυντικού τελειώνουν σε -ν παίρνουν καμιά φορά και ε στο τέλος : δένουν-δένουνε, αγαπούσαν-αγαπούσανε, αγάπησαν-αγαπήσανε.

74. Στον παθητικό παρατατικό συνηθίζονται για πρώτο και δεύτερο πρόσωπο του πληθυντικού και οι τύποι σε -μασταν, -σασταν : δενόμαστε-δενόμασταν, αγαπιόμαστε-αγαπιόσασταν κτλ.

Μερικά ρήματα σε -ούμαι ακολουθούν αρχαϊκή κλίση στον ενεστώτα και στον παρατατικό όπως :

ηγούμαι	ηγούμουν
ηγείσαι	ηγούσουν
ηγείται	ηγούνταν
ηγούμαστε	ηγούμαστε
ηγείστε	ηγούσαστε
ηγούνται	ηγούνταν

Όμοια : στερούμαι, μιμούμαι, αποτελούμαι, αφαιρούμαι, εξαιρούμαι κ.ά.

75. Όσα ρήματα αρχίζουν από (ρ) και προέρχονται από τη Δημοτική, δε διπλασιάζουν το (ρ) μετά τη συλλαβική τους αύξηση : **ρίχνω-έριξα, ράβω-έραψα.**

76. Στη νεοελληνική γλώσσα πρέπει, όσο είναι δυνατόν, να αποφεύγουμε να χρησιμοποιούμε την παθητική φωνή, και να προσπαθούμε να μετατρέπουμε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική. Αντί : **τα θέματα που υποβλήθηκαν από σας, να γραφεί τα θέματα που υποβάλατε. Η Αστυνομία συνέλαβε τον κλέφτη κτλ.**

77. Οι χρόνοι του ρήματος είναι :

Ενεστώτας	:	δένω, δένομαι
Παρατατικός	:	έδενα, δενόμουν
Αόριστος	:	έδεσα, δέθηκα
Εξακολουθητικός Μέλλοντας	:	θα δένω, θα δένομαι
Στιγμιαίος Μέλλοντας	:	θα δέσω, θα δεθώ
Παρακείμενος	:	έχω δέσει, έχω δεθεί, ή έχω δεμένο, είμαι δεμένος
Υπερσυντέλικος	:	είχα δέσει, είχα δεθεί ή είχα δεμένο, ήμουν δεμένος
Συντελεσμένος Μέλλοντας	:	θα έχω δέσει, θα έχω δεθεί, ή θα έχω δεμένο, θα είμαι δεμένος

78. Οι συζυγίες των ρημάτων, δηλ. ο τρόπος που κλίνονται, είναι δύο :

α. **Πρώτη συζυγία** είναι τα ρήματα που τελειώνουν σε -ω και -ομαι : δένω-δένομαι, κρύβω-κρύβομαι.

β. Δεύτερη συζυγία είναι τα ρήματα που τελειώνουν σε -ώ στην ενεργητική φωνή και σε -ιέμαι ή -ούμαι στην παθητική : αγαπώ-αγαπιέμαι, λυπώ-λυπούμαι.

γ. Η κλίση των ρημάτων της πρώτης και της δεύτερης συζυγίας φαίνεται στους παρακάτω πίνακες : .

ΡΗΜΑΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ
81. Ενεργητική φωνή
αγαπώ

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική (να, όταν κτλ.)	Προστα- κτική	Απαρέμ- φατο	Μετοχή	ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική
Ενεστώτας	αγαπώ αγαπάς αγαπά ² αγαπούμε ² αγαπάτε αγαπούν ³	αγαπώ αγαπάς αγαπά ² αγαπούμε ² αγαπάτε αγαπούν ³	αγάπα αγαπάτε		αγαπώντας	Παράτατικός	αγαπούσα αγαπούσες αγαπούσε αγαπούσαμε αγαπούσατε αγαπούσαν
Αόριστος	αγάπησα αγάπησες αγάπησε αγαπήσαμε αγαπήσατε αγάπησαν	αγαπήσω αγαπήσεις αγαπήσει αγαπήσουμε, -ομε αγαπήσατε αγαπήσουν	αγάπησε αγαπήσατε	αγαπήσει			
Περίφραστικοί Χρόνοι	Οριστική						Υποτακτική
	Εξοκoluθητικός μέλλοντας: θ' αγαπάω, θ' αγαπάς κτλ. Στιγμιαίος μέλλοντας: θ' αγαπήσω, θ' αγαπήσεις κτλ. Παρακείμενος: έχω αγαπήσει (ή έχω αγαπημένο κτλ.) Υπεραυτέλικος: είχα αγαπήσει (ή είχα αγαπημένο κτλ.) Συντελ., μέλλ.: θα έχω αγαπήσει (ή θα έχω αγαπημένο κτλ.)						Παρακείμενος: να έχω αγαπήσει, να έχεις αγαπήσει, να έχει αγαπήσει (ή να έχω αγαπημένο κτλ.)

¹Και αγαπάει

²Και αγαπάμε

³Και αγαπάν(ε)

82. Παθητική φωνή
αγαπώμαι

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική (να, όταν κτλ.)	Προστα- κτική	Απαρέμ- φατο	Μετοχή	ΧΡΟΝ ΟΙ	Οριστική
Ενεστώτας	αγαπιέμαι αγαπιέσαι αγαπείται αγαπιόμαστε αγαπιάστε αγαπιούνται	αγαπιέμαι αγαπιέσαι αγαπιέται αγαπιόμαστε αγαπιάστε αγαπιούνται				Παρατατικός	αγαπιόμουν αγαπιόσουν αγαπιόταν αγαπιόμαστε αγαπιάσατε αγαπιόνταν
Αόριστος	αγαπήθηκα αγαπήθηκες αγαπήθηκε αγαπήθηκαμε αγαπήθηκατε αγαπήθηκαν	αγαπήθω αγαπήθεις αγαπήθει αγαπήθουμε αγαπήθετε αγαπήθούν	αγαπήσου αγαπήθείτε	αγαπήθει			
Παρατέ- μενος					αγαπημένος		
Περιφραστικοί Χρόνοι	Οριστική			Υποτακτική			
	Εξακολουθητικός μέλλοντας: θ' αγαπιέμαι, θ' αγαπιέσαι κτλ. Στιγμιαίος μέλλοντας: θ' αγαπήθω, θ' αγαπήθεις κτλ. Παρακείμενος: έχω αγαπήσει (ή είμαι αγαπημένος κτλ.) Υπερσυντέλικος: είχα αγαπήσει (ή ήμουν αγαπημένος κτλ.) Συντελ. μέλλ.: θα έχω αγαπήσει (ή θα είμαι αγαπημένος κτλ.)			Παρακείμενος: να έχω αγαπήσει, να έχεις αγαπήσει (ή να είμαι αγαπημένος κτλ.)			

Ίκαι αγαπιόνταν

ΜΕΤΟΧΕΣ

83. Η ενεργητική ή ενεστωτική μετοχή τελειώνει σε -οντας ή -ώντας και είναι άκλιτη : Η Γεωργία παίζοντας, ο Γιάννης γελώντας, το παιδί γράφοντας.

84. Η παθητική μετοχή τελειώνει σε -μένος είναι κλιτή και έχει τρία γένη και δύο αριθμούς : δεμένος, δεμένη, δεμένο, δεμένοι, δεμένες, δεμένα. Η παθητική μετοχή έχει επιθετικό χαρακτήρα.

85. Οι προπαροξύτονες μετοχές σε -όμενος γράφονται με όμικρον (ο) : λεγόμενος, εργαζόμενος εκτός οι μετοχές που προέρχονται από ρήματα σε -ώ, οπότε γράφονται με -ω : τιμώμενος, προσδοκώμενος.

86. Οι παροξύτονες σε -ωμένος γράφονται με ωμέγα (ω) : φαγωμένος, ιδρωμένος, ειπωμένος.

87. Πολλές μετοχές χρησιμοποιούνται ως ουσιαστικά όπως : ο παρών, ο επιλαχών, η διευθύνουσα, η υποτείνουσα, το παρόν, τα υπάρχοντα, ο ενδιαφερόμενος, ο πολιτευόμενος, ο συμβαλλόμενος, ο προϊστάμενος, η προϊσταμένη, η διοικούσα επιτροπή.

88. Χρησιμοποιούνται ως επίθετα όπως : ο διευθύνων σύμβουλος, η τρέχουσα τιμή, το επείγον τηλεγράφημα, το διαφυγόν κέρδος, οι μαθητευόμενοι τεχνίτες, οι μετεκπαιδευόμενοι αξιωματικοί, το τιμώμενο πρόσωπο, τα εγκεκριμένα βιβλία, το εναλλασσόμενο ρεύμα κτλ.

89. Όταν ο ενεργητικός αόριστος τελειώνει σε -σα η παθητική μετοχή τελειώνει σε -μένος ή -σμένος όπως : έδεσα - δεμένος, έπιασα - πιασμένος.

90. Όταν ο ενεργητικός αόριστος τελειώνει σε -ψα (είναι τα ρήματα που τελειώνουν σε π, β, φ) η παθητική μετοχή τελειώνει σε -μμένος όπως : έκρυψα - κρυμμένος, εγκατέλειψα - εγκαταλειμμένος.

91. Όταν ο ενεργητικός αόριστος τελειώνει σε -ξα η παθητική μετοχή τελειώνει σε -γμένος όπως : έδιωξα - διωγμένος, έπλεξα - πλεγμένος.

92. Τα υγρόληκτα (λ, ρ) και ρινόληκτα (μ, ν) ρήματα σχηματίζουν την παθητική μετοχή σε -μένος, όπως : έβαλα - βαλμένος, έπλυνα - πλυμένος.

ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ

93. Επιρρήματα

α. Γενικά τα επιρρήματα τελειώνουν σε -α :
ωραία, σπάνια, αδιάκοπα.

β. Μπορεί να σχηματισθούν όμως και σε
-ως : **σπανίως, χοντρικώς, ακριβώς, σαφώς.**

γ. Είναι ορθό το επίρρημα **πιθανόν** και όχι
πιθανώς.

δ. Διατηρούνται τα γνωστά επιρρήματα :
(ε)πάνω, (ε)μπρός, **αναμεταξύ, οποτεδήποτε, αμέσως, ευθύς,**
κιόλας, ήδη, πριν, νωρίς, πέρ(υ)σι, αλλιώς, αλλιώςτικά, καθώς,
ως, σαν, επικεφαλής, ιδίως, καλώς, εξής, ευτυχώς, μάλλον,
μόλις, ίσως, πιθανόν, δήθεν, άραγε.

ε. Επίσης έχουμε επιρρήματα που τελει-
ώνουν σε :

ει : **εκεί, παμψηφεί**

η : **ακόμη, ειδεμή, μη, πεζή**

ι : **έτσι, όχι, μαζί, πέρ(υ)σι, πάλι**

ις : **μόλις, αποβραδής, οληνυχτίς, κοντολογίς.**

Εξαιρούνται : απαρχής, εξαρχής, (ο, οι) επικεφαλής, καταγής,
καταμεσής, επίσης.

υ : **αντίκρυ, μεταξύ, πολύ**

ω : **γύρω, επάνω, κάτω, εδώ, έξω**

ως : **αμέσως, καθώς, πως κτλ.**

Εξαιρούνται τα : εμπρός, εντός, εκτός, (ε)φέτος, τέλος.

94. Μόριο α σαν και ως.

α. Το μόριο **σαν** συνοδεύει ονόματα ή
αντωνυμίες

(1) Όταν πρόκειται να δηλωθεί
παρομοίωση : **πέθανε σαν ήρωας, έσβησε σαν λαμπάδα.**

(2) Όταν δηλώνει αιτία : **εσύ σαν**
αξιωματικός έπρεπε να ενεργήσεις.

β. Το μόριο **ως** συνοδεύει, ονόματα. Ένα
όνομα με το μόριο **ως** προστά χρησιμοποιείται ως
κατηγορούμενο : **υπηρετεί ως αξιωματικός, αναγνωρίστηκε ως**
ευεργέτης, είναι ως αντιπρόσωπος.

γ. Δεν πρέπει να συγχέουμε το τροπικό
επίρρημα **ως** με την πρόθεση **ως**.

Να προχωρήσετε ως τα σύνορα. Από την Αθήνα ως τη Ραφήνα.

95. Προθέσεις

α. Οι προθέσεις **με, σε, για, κατά, παρά, από,** παθαίνουν συχνά έκθλιψη ή αποκοπή παρουσιάζονται τότε χωρίς το τελικό τους φωνήεν.

(1) Έκθλιψη παθαίνουν οι προθέσεις **με, σε, από, για, κατά, παρά, ίσαμε,** εμπρός από φωνήεν : **μ' εσένα, σ' αυτόν, απ' αλλού, γι' αυτό, κατ' αυτά, παρ' όλο, ίσαμ' εδώ.**

(2) Αποκοπή παθαίνουν οι προθέσεις **σε και από** εμπρός από το **τ** του άρθρου : **στον κάμπο, απ' τη θάλασσα.**

β. Σε μερικές εκφράσεις διατηρούνται και οι αρχαίες προθέσεις **δια, εκ, εν, επί, που, υπέρ, υπό :** **δια πυρός, εκ θεού, εξ ουρανού, εν γνώσει, επί Καποδίστρια, τον έχει περί πολλού, προ Χριστού, προ ολίγου, υπέρ το δέον, υπέρ το μέτρο, υπό την προεδρία, κρατώ υπό σημείωση.**

γ. Στα μαθηματικά χρησιμοποιούνται επίσης οι αρχαίες προθέσεις : **συν, επί, δια, το πλην, και το μείον.**

96. Σύνδεσμοι

α. Διατηρούνται οι γνωστοί αρχαίοι σύνδεσμοι : **ενώ, λοιπόν, ώστε, άρα, αφού, πριν, μόλις, άμα, μήπως.**

β. Το και εμπρός από φωνήεν παίρνει τον τύπο **κι,** που συνηθίζεται κυρίως στη λογοτεχνία. Είναι όμως προτιμότερο να μη χρησιμοποιούμε συχνά τον τύπο **κι** στη συνηθισμένη γραπτή γλώσσα.

ΠΡΟΣΟΧΗ : Το **κι** γράφεται πάντοτε χωρίς απόστροφο : **έφαγε κι έφυγε αμέσως, μέσα ήταν κι άλλοι πολλοί συνάδελφοι.**

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

97. Γράφονται με κεφαλαίο στην αρχή :

α. Τα κύρια ονόματα (σημαίνουν ορισμένο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα) : **Ελένη, Ελλάδα, Όλυμπος, Ηράκλειο κτλ.**

β. Τα εθνικά : **Έλληνας, Ιταλός, Αθηναίοι, Σερραίοι κτλ.**

γ. Τα ονόματα των μηνών, των ημερών της εβδομάδας και των εορτών : **Ιανουάριος, Κυριακή, Πάσχα, Χριστούγεννα κτλ.**

δ. Οι λέξεις Θεός, Χριστός, Άγιο Πνεύμα και τα συνώνυμά τους : Παντοδύναμος, Θεία Πρόνοια, Μεγαλόχαρη κτλ.

ε. Τα ονόματα των έργων της λογοτεχνίας και της τέχνης : η Οδύσσεια του Καζαντζάκη, τα Λόγια της Πλώρης του Καρκαβίτσα, ο Παρθενώνας κτλ.

στ. Οι τιμητικοί τίτλοι : ο Εξοχότατος, ο Μακαριότατος κτλ.

98. Γράφονται με μικρό γράμμα στην αρχή :

α. Λέξεις που παράγονται από κύρια ονόματα και εθνικά : Όμηρος - ομηρικοί ήρωες, Χριστούγεννα - χριστουγεννιάτικος, Έλληνας - ελληνικός κτλ.

β. Τα επίθετα που σημαίνουν οπαδούς θρησκευμάτων : χριστιανός, μωαμεθανός κτλ.

ΚΟΜΜΑ

99. Είναι το πιο συχνό σημείο της στίξης. Το σημειώνουμε για να δείξουμε πολύ μικρό σταμάτημα της φωνής. Η απουσία του προκαλεί φωνητική αρυθμία και ασάφεια, ενώ η κατάχρησή του κατακερματίζει το νόημα του γραπτού λόγου.

100. Με κόμμα χωρίζουμε :

α. Λέξεις ασύνδετες, που ανήκουν στο ίδιο μέρος του λόγου, και ασύνδετες όμοιες προτάσεις :

Μας πρόσφερε ψωμί, τυρί, κρασί.

Βγήκαμε από το θέατρο, πήραμε το αυτοκίνητο, κάναμε μια μικρή διαδρομή και φθάσαμε σπίτι.

β. Την κλητική :
Προσέξτε, Κύριοι, αυτό το σημείο.

γ. Δευτερεύουσες προτάσεις από τις κύριες, όταν οι δευτερεύουσες προτάσεις είναι :

(1) Αιτιολογικές (γιατί, επειδή, αφού)
: Δεν έρχομαι, γιατί θέλω να διαβάσω.

(2) Χρονικές (όταν, αφού, ενώ, αφότου, προτού, ώσπου, μόλις, καθώς, σαν κτλ.) :
Έμαθα τα νέα, όταν έφθασα στην Αθήνα.

(3) Υποθετικές (αν) :
Έλα στο σπίτι μας, αν θέλεις.

(4) Συμπερασματικές ή αποτελεσματικές (ώστε, που) :

Μιλά τόσο σιγά, ώστε δεν ακούεται καθόλου.

(5) Τελικές, μόνο, όταν δε συνδέονται με το να (για να, να) :

Έτρεχε, για να μη χάσει το τρένο.

Ενώ :

Πήγε να φέρει το βιβλίο του.

(6) Αναφορικές, όταν δεν είναι απαραίτητο συμπλήρωμα στην κυρία πρόταση :

Το χωριό μου που είναι στην Κρήτη, λέγεται Εθιά. Είπατε κάτι, που μας είναι άγνωστο.

Όσο δίνεις, τόσο παίρνεις.

(7) Εναντιωματικές - Παραχωρητικές (αν και, ενώ, μολονότι, ας, και ας..) :

Ζω ευτυχισμένος, μολονότι δεν είμαι πλούσιος.

(8) Πριν από τους συνδέσμους αλλά, μα :

Τα βιβλία ήταν ακριβά, αλλά τα αγόρασα.

Θέλω να σε βοηθήσω, μα δεν μπορώ.

δ. Έπειτα από βεβαιωτικό ή αρνητικό μόριο, επίρρημα ή επιρρηματική έκφραση, στην αρχή της περιόδου :

Έτσι, αναγκάστηκα να υπογράψω.

Άρα, το αποτέλεσμα ήταν αρνητικό.

Αντίθετα, ο Γιάννης πέτυχε το στόχο του.

ε. Στο σημείο που τελειώνουν οι δευτερεύουσες προτάσεις :

Δεν είχα λεφτά, όταν πήγα στην αγορά, και γι' αυτό δεν αγόρασα τίποτε.

στ. Πριν από το και, όταν η πρόταση με το και δε συνδέεται με την αμέσως προηγούμενη πρόταση, αλλά με μια απο τις προηγούμενες :

Πήγα στον αδελφό μου, που ζει στη Γερμανία, και έμεινα ένα μήνα.

ζ. Τέλος, το κόμμα μπαίνει στο αναφορικό ό,τι = οτιδήποτε :

Θα σ' αγαπώ, ό,τι κι αν συμβεί.

101. Δε χωρίζουμε με κόμμα :

α. Τις ειδικές προτάσεις (αντικείμενο - υποκείμενο) :

Νομίζω ότι έκανες σοβαρό λάθος.

Διαδόθηκε ότι θα γίνει σεισμός αύριο.

Αλλά η ειδική πρόταση ως επεξηγήηση χωρίζεται με κόμμα :

Η χθεσινή διάδοση, ότι θα γίνει σεισμός, αποδείχτηκε ψεύτικη.

Κανένας δεν το ήξερε αυτό, πως ο πατέρας μου είναι συγγραφέας
- λογοτέχνης.

(β) Τις διστακτικές (μη(ν), μήπως) -
ενδοιαστικές προτάσεις :

Πρόσεξε μη σε γελάσει.

Φοβούμαι μήπως βρέξει.

(γ) Τις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις :
Δεν μου είπες αν έγραψες καλά.

(δ) Τις αναφορικές, όταν είναι απαραίτητο
συμπλήρωμα :

Τα στοιχεία που δημοσιεύονται στις εφημερίδες δεν είναι
πάντοτε σωστά.

Όποιος πεινάει καρβέλια ονειρεύεται.

(ε) Τις τελικές με το να :
Είναι ώρα να φύγουμε.

Θέλω να με πας στην Ακρόπολη.

(στ) Τις προτάσεις που συνδέονται με
διαχωριστικούς συνδέσμους (ή, είτε) ή συμπλεκτικούς (και,
ούτε) :

Ο πατέρας μου ή τρώει ή κοιμάται ή διαβάσει.

Είτε έλθεις είτε όχι, εγώ θα φύγω.

Πήγα και είδα και απελπίστηκα.

Ούτε έτρωγε ούτε έπινε.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

102. ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

α. Αρσενικά ονόματα

Καταλήξεις	Παραδείγματα	Εξαιρέσεις
-ισμός	ελληνισμός, χριστιανισμός, φεμινισμός, υλισμός κ.ά.	δανεισμός, σεισμός, κατακλυσμός κ.ά.
-ητής	αθλητής, μαθητής, ποιητής, κ.ά.	ιδρυτής, μηνυτής, κριτής
-ήτης	αλήτης, κομήτης, κυβερνήτης κ.ά.	δύτης, θύτης, λύτης κ.ά.
-ίτης	ερημοσίτης, οπλίτης, πολίτης κ.ά.	Αγιορείτης, Πηλιορείτης, Αιγινήτης
-ιστής	(παράγωγα ρημάτων σε -ίζω ζυγιστής (ζυγίζω), θεριστής (θερίζω) κ.ά. αλλά και πολεμιστής, μαρξιστής κ.ά.	δανειστής (δανείζω), αθροιστής (αθροίζω) και το ληστής
-εμός	μισεμός, πηγεμός, ξενитеμός	
-ονας	(προπαροξύτονα), άξονας, γείτονας, βραχίονας, πνεύμονας κ.ά.	άμβωνας, καύσωνας, μεσαίωνας, θερμοσίφωνας
-ορας	(προπαροξύτονα, κύρια και κοινά), Έκτορας, Βίκτορας, αυτοκράτορας, πράκτορας, ρήτορας κ.ά.	

<i>Καταλήξεις</i>	<i>Παραδείγματα</i>	<i>Εξαιρέσεις</i>
-ότης	αγρότης, δεσπότης, δημότης, δότης κ.ά.	
-ώτης	ιδιώτης, νησιώτης, στρατιώτης, Ηπειρώτης, Σουλιώτης, Ρουμελιώτης κ.ά.	
-τήρας	βατήρας, λαμπτήρας, ανεμιστήρας κ.ά.	
-ωμός	λυτρωμός, τελειωμός κ.ά.	ερχομός
-ώνας	απατεώνας, αρραβώνας, αγκώνας, αιώνας κ.ά. αλλά και Ελικώνας, Κιθαιρώνας, Μαραθώνας, Ποσειδώνας	αλαζόνας, ηγεμόνας, κηδεμόνας, κανόνας, συνδετυμόνας, Στρυμόνας, Μακεδόνας κ.ά.
-ωνας	(αρχαία κύρια ονόματα και εθνικά, προπαροξύτονα), Πάρνωνας, Λάκωνας, Απόλλωνας, Κίμωνας, Κρίτωνας, Ίωνας, Πλάτωνας, Ιάπωνας κ.ά.	Αγαμέμνονας, Αλιάκμονας, Αρίονας, Ιάσωνας, Φιλήμονας, Αριστογείτονας, Αμφικτίονες κ.ά.

β. Θηλυκά ονόματα

Καταλήξεις	Παραδείγματα	Εξαιρέσεις
-ιά	(τα περισσότερα οξύτονα), βαριά, βραδιά, γειτονιά, ξενιτιά κ.ά.	γιατρεία, δουλειά, σοδειά, παντρεία (από ρήματα σε -εύω)
-ία	(παροξύτονα) αηδία, αμνηστία, διετία, απληστία, τυραννία, Ακαδημία, ασωτία κ.ά.	
-εία	(από ρήμα σε -εύω και από επίθετα σε -υς, παροξύτονα) παιδεία (παιδεύω), λατρεία (λατρεύω), ερμηνεία (ερμηνεύω), θητεία (θητεύω) κ.ά. βαρεία (βαρύς), οξεία (οξύς), πλατεία (πλατύς) κ.ά. επίσης, θεία, λεία, μνεία, χρεία και Τροία.	

Καταλήξεις	Παραδείγματα	Εξαιρέσεις
-εια	(προπαροξύτονα), αλήθεια, άδεια, ακρίβεια, ασφάλεια, βοήθεια, επιφάνεια, συνήθεια, ευσέβεια, ευλάβεια κ.ά. (κύρια), Ιφιγένεια, Θάλεια, Φιλαδέλφεια, Αντιόχεια κ.ά.	(εξαιρούνται τα παράγωγα από τις λέξεις νους, ρους, πνοή) άγνοια, διχόνοια, έννοια, πρόνοια, παλίρροια, άπνοια, επίσης το Εύβοια, Βέροια.
-ια	(προπαροξύτονα), αρρώστια, γύμνια, ζήλια, περηφάνια, ορφάνια, φτήνια, συμπόνια και Ερέτρια	
-αία	(παροξύτονα), κεραία, μαία, γραιά, περικεφαλαία, αυλαία, σημαία κ.ά.	θέα, ιδέα, νέα, παρέα (και τα κύρια), Ζέα, Ρέα, Κέα, Νεμέα, Τεγέα, Καπνικαρέα.
-αια	(προπαροξύτονα), Νίκαια, Φώκαια, Ποτίδαια κ.ά.	
-αйна	(προπαροξύτονα), δράκαινα, λύκαινα κ.ά. (κύρια), Δημήτραινα, Γιώργαινα κ.ά.	

<i>Καταλήξεις</i>	<i>Παραδείγματα</i>	<i>Εξαιρέσεις</i>
-ίδα	(παροξύτονα), μερίδα, εφημερίδα, επικεφαλίδα κ.ά.	χλαμύδα
-ίλα	καϊλα, σαπίλα, ανατριχίλα κ.ά.	
-ισσα	(προπαροξύτονα), μάγισσα, αρχόντισσα κ.ά.	σάρισα (δόρυ μακεδονικό), Λάρισα.
-ίτσα	(υποκορ. παροξύτονα), μπαλίτσα, κουκλίτσα, καρφίτσα κ.ά.	θείτσα
-όνα	(παροξύτονα), αμαζόνα, εικόνα, αλκυόνα, σταγόνα κ.ά. (κύρια) Γκιόνα, Ελασσόνα, Χαλκηδόνα και η Λακεδαιμόνα	αρραβόνα, αχυρώνα, κρυψώνα, λεγεώνα, χελώνα κ.ά. (κύρια), Βαβυλώνα, Αυλώνα, Σιδώνα, Βραυρώνα.
-οσύνη	(παροξύτονα, χωρίς εξαίρεση), δικαιοσύνη, καλοσύνη, αγραμματοσύνη κ.ά.	
-ύτητα	(προπαροξύτονα), παράγωγα επιθέτων σε -υς, βραδύτητα, οξύτητα, βαρύτητα κ.ά.	

<i>Καταλήξεις</i>	<i>Παραδείγματα</i>	<i>Εξαιρέσεις</i>
-ότητα	(προπαροξύτονα), σεμνότητα, θερμότητα, απλότητα κ.ά.	
-ωνία	(τοπωνυμικά παροξύτονα), Ιαπωνία, Βαβυλωνία, Ιωνία, Πολωνία, Κολωνία, Λαπωνία, Λακωνία.	Εσθονία, Σαξονία, Μακεδονία.
-ωνιά	(οξύτονα), γωνιά, κλειδωνιά, παγωνιά, χειμωνιά, θημωνιά.	πετονιά, απονιά.
-ωτή	(οξύτονα), φτερωτή, καλαμωτή, πινακωτή.	

γ. Ουδέτερα ονόματα

Καταλήξεις	Παραδείγματα	Εξαιρέσεις
-ιο	(προπαροξύτονα), γραμμάτιο, μετάλλιο, σχόλιο, τετράδιο, γέλιο, συχώριο, φυλάκιο, μονοπώλιο, μικροσκόπιο κ.ά.	απόγειο, ισόγειο, υπόγειο, λύκειο.
-είο	(παροξύτονα που δηλώνουν τόπο), ιατρείο, σχολείο, αρχηγείο, στρατηγείο, δημαρχείο, ναυαρχείο κ.ά.	τοπίο, θρανίο, βιβλίο, θηρίο, πεδίο κ.ά. και πλοίο.
-ημα	(προπαροξύτονα), πρόσχημα, μηχάνημα, επιφώνημα, τηλεφώνημα κ.ά.	
-ριό	(οξύτονα), πλυσταριό, σκουπιδαριό, συμπεθεριό κ.ά.	μαγειρειό
-ητό	(οξύτονα), παραμιλητό, βουητό, αγκομαχητό, βογκητό, κυνηγητό, αναφιλητό, ξεφωνητό κ.ά.	

<i>Καταλήξεις</i>	<i>Παραδείγματα</i>	<i>Εξαιρέσεις</i>
-ί	(οξύτονα), κλαδί, σπαθί, αυτί, νησί, κλειδί κ.ά.	οξύ ..
-ι	(παροξύτονα), πιπέρι, αλάτι, θυμάρι, τραγούδι κ.ά.	βράδυ, δάκρυ, στάχυ, δόρυ, δίχτυ.
-λίκι	(παροξύτονα), πασαλίκι, αρματολίκι κ.ά.	σκουλήκι
-ίδι	(παροξύτονα), γρασίδι, βαρίδι, ταξίδι, φίδι, τουφεκίδι κ.ά.	στρείδι, αντικλείδι, καρύδι, κρεμμύδι, μύδι, φρύδι και το Παλαμήδι.
-όνι	(παροξύτονα), τρομπόνι, λεμόνι, αηδόνι, τιμόνι κ.ά.	κυδώνι, αλώνι, κωθώνι, παραγώνι.
-τήρι	(παροξύτονα), ποτήρι, κλαδευτήρι, ξυπνητήρι, πατητήρι, τρυπητήρι, ποτιστήρι κ.ά.	κεφαλοτύρι.
-τήριο	(προπαροξύτονα), κρατητήριο, γυμναστήριο, φροντιστήριο, δικαστήριο, πιεστήριο κ.ά.	κτίριο, μαρτύριο.
-αίο	(προπαροξύτονα), δίκαιο, κεφάλαιο, τρόπαιο κ.ά.	

<i>Καταλήξεις</i>	<i>Παραδείγματα</i>	<i>Εξαιρέσεις</i>
-άδικο	(προπαροξύτονα), φρουτάδικο, σφουγγαράδικο, πεταλάδικο κ.ά.	
-ίδικο	(προπαροξύτονα), σουβλατζίδικο, παπουτσίδικο, παλιατζίδικο, παγωτατζίδικο κ.ά.	
-ίμι	(παροξύτονα), αγρίμι, ψοφίμι κ.ά.	

103. Καταλήξεις επιθέτων

<i>Καταλήξεις</i>	<i>Παραδείγματα</i>	<i>Εξαιρέσεις</i>
-ίσιμος	(προπαροξύτονα), υπολογίσιμος, νηστίσιμος	αρτύσιμος
-ήσιμος	(προπαροξύτονα, παράγωγα ρημάτων δεύτερης συζυγίας), βοσκήσιμος, συζητήσιμος, κατοικήσιμος, αμφισβητήσιμος κ.ά.	
-ιμος	(προπαροξύτονα μεγάλος αριθμός επιθέτων), νόμιμος, φρόνιμος, νόστιμος, δόκιμος, χρήσιμος, ώριμος κ.ά. ακόμα: θανάσιμος, συντάξιμος, απορρίψιμος κ.ά.	τα σύνθετα από τις λέξεις θυμός- πρόθυμος, εύθυμος κ.ά. όνομα- συνώνυμος, ομώνυμος, επώνυμος κ.ά. σῆμα- διάσημος, επίσημος κ.ά. σχῆμα- άσχημος κ.ά. δήμος- απόδημος κ.ά. φήμη- περίφημος, εύφημος κ.ά.
-ινος	(προπαροξύτονα), μάλλινος, πέτρινος, χάρτινος, ξύλινος, μαρμάρινος κ.ά.	

Καταλήξεις	Παραδείγματα	Εξαιρέσεις
-ινός	(οξύτονα), βορινός, βραδινός, αντικρινός, βοδινός, μακρινός, παντοτινός, φετινός, εσπερινός, μελαχρινός, πασχαλινός, τωρινός κ.ά. εθνικά, Βυζαντινός, Καλαβρυτινός, κ.ά.	αλλά με ει στην παραλήγουσα, ελεεινός, κλεινός, ορεινός, ποθεινός, σκοτεινός, ταπεινός, υγιεινός, φωτεινός και πετεινός (κάποτε ήταν επίθετο: πετεινός αλέκτωρ).
-ιος	(προπαροξύτονα), άγριος, αιώνιος, σάπιος, τίμιος, τρύπιος, υποχόνδριος, άγιος, άξιος, ουράνιος, σεβάσμιος κ.ά.	αλλά, άδειος, αντρίκειος, γυναικειός, δάγκειος, επίγειος, ισόγειος, βόρειος, υπόγειος, τέλειος, πρόβειος, ακόμα, όμοιος, αλληλέγγυος.
-ιος	(κύρια), Αθανάσιος, Γεώργιος, Ευσέβιος, Ακάκιος κ.ά.	Άρειος, / Βασίλειος, Ηράκλειος κ.ά.
-ειός	(κύρια ονόματα ποταμών), Αλφειός, Πηνειός, Σπερχειός	αλλά, Αξιός

Καταλήξεις	Παραδείγματα	Εξαιρέσεις
-είος	(παροξύτονα), αστείος, θείος, λείος, οικείος, πληβείος κ.ά.	γελοίος, κρύος
-ηρός	(οξύτονα), ανθηρός, δαπανηρός, πνιγηρός, πονηρός, τολμηρός, ζωηρός, αυστηρός κ.ά.	αλλά με υ, αλμυρός, βλεδυρός, βλοσυρός, ισχυρός, οχυρός, αργυρός, πορφυρός, γλαφυρός.
-ιδερός	ασπριδερός, μαυριδερός	
-ικός	(οξύτονα), αστικός, ελληνικός, παστρικός, γνωστικός, αθλητικός, ευγενικός, ναυτικός κ.ά.	θηλυκός, λιβυκός, δα-νεικός, δεκελεικός και τα ουσιαστικά, δαρειακός, Κεραμειακός.
-αίος	(παροξύτονα), αρχαίος, μοιραίος, σπουδαίος, κορυφαίος, ακμαίος, ευκταίος, τελευταίος κ.ά.	νέος και τα επίθετα σε -λεος, -τεος. όπως θαρραλέος, εξεταστέος κ.α.
-ιαίος	βαθμιαίος, κολοσσιαίος, μηνιαίος, στιγμιαίος κ.ά.	

Καταλήξεις	Παραδείγματα	Εξαιρέσεις
-ίσιος	(προπαροξύτονα), βουνίσιος, παιδιακίσιος, γαϊδουρίσιος, αρνίσιος, παλικάρίσιος κ.ά.	ετήσιος, ημερήσιος, γνήσιος εθνικά, Μιλήσιος, Δωδεκαννήσιος, Εφτανήσιος κ.ά.
-ιστικός	(οξύτονα, συνήθως στην προπαραλήγουσα με ι), ελληνιστικός, ποτιστικός κ.ά.	ελκυστικός, μεθυστικός, μυστικός, αναμνηστικός, ψηστικός, νηστικός, εμπρηστικός και, αποκλειστικός, πειστικός, δανειστικός, αθροιστικός κ.ά.
-ίστικος	(προπαροξύτονα), αγορίστικος, κοριτσίστικος, καλογερίστικος, παπαδίστικος κ.ά.	
-λέος	(παροξύτονα), διψαλέος, πειναλέος, ρωμαλέος, φρικαλέος, θαρραλέος κ.ά.	
-τέος	(παροξύτονα), διαιρετέος, μειωτέος, διατηρητέος, προακτέος	

<i>Καταλήξεις</i>	<i>Παραδείγματα</i>	<i>Εξαιρέσεις</i>
-ητικός	(οξύτονα) συνήθως γράφονται με η στην προπαραλήγουσα) απορροφητικός, μαθητικός, αθλητικός κ.ά.	αναλυτικός, διαλυτικός, διαχυτικός, δυτικός, ιδρυτικός, φυτικός, κλιτικός, κριτικός, σπιτικός κ.ά.
-ωτός	(οξύτονα ρημ. επίθετα κ.ά.), θολωτός, κλιμακωτός, μεταξωτός, αγκαθωτός, σπαθωτός, φουντωτός, φτερωτός, σηκωτός κ.ά.	
-ωπός	(οξύτονα), χαρωπός, πρασινωπός, κιτρινωπός, αγριωπός, κοκκινωπός κ.ά.	
-ερός	(οξύτονα), βροχερός, δροσερός, τρομερός, φλογερός, φαρμακερός, θλιβερός, λαμπερός κ.ά.	

104. Καταλήξεις ρημάτων στον ενεστώτα
α. Α' Συζυγία

Καταλήξεις	Παραδείγματα	Εξαιρέσεις
-ίζω	τα περισσότερα γράφονται στην παραλήγουσα με ι, ποτίζω, αντικρίζω, ανθίζω, δροσίζω κ.ά.	μπήζω (μπήγω), πήζω, πρήζω, - αναβλύζω, αναβρύζω, γογγύζω, δακρύζω, κατακλύζω, κελαρύζω, συγχύζω, σφύζω, ολολύζω, - δανείζω, αθροίζω.
-αίνω	ανασταίνω, ανεβαίνω, ξεσταίνω, κονταίνω, παρασταίνω, κ.ά.	δένω, μένω, πλένω, στένω, ψένω.
-έρνω	φέρνω, γέρνω, γδέρνω, κ.ά.	παίρνω.
-ιάζω	αγκαλιάζω, βραδιάζω, βιάζω κ.ά.	αδειάζω, χρειάζομαι, μοιάζω, μονοιάζω.
-άβω	ανάβω, ράβω, σκάβω	απολαύω, παύω, αναπαύω, θραύω
-εύω	γυρεύω, κλαδεύω, παλεύω, πιστεύω, ονειρεύομαι κ.ά.	κλέβω, σέβομαι
-ίνω	δίνω, κλίνω, πίνω, κρίνω	όμως με η, αφήνω, σβήνω, στήνω, ψήνω.

<i>Καταλήξεις</i>	<i>Παραδείγματα</i>	<i>Εξαιρέσεις</i>
-ύνω	γδύνω, λύνω, ντύνω, ξύνω, φτύνω, χύνω, διευκολύνω, ευκολύνω, ξεδιαλύνω, ταχύνω, αμύνομαι κ.ά.	όμως με ει, κλείνω, τείνω.
-ώνω	κλειδώνω, κλειδωσα, κλειδωνα, κλειδώθηκα, κλειδωμένος, ματώνω, πληγώνω κ.ά.	
-σσω	αναπτύσσω, απαλλάσσω, εξελίσσω, εξορύσσω κ.ά.	αρέσω.
-ττω	πλήττω, φρίττω, εισπράττω κ.ά.	θέτω, κείτομαι.
-λλω	αναβάλλω, αγγέλλω, αναγγέλω, μέλλω, θάλλω, ανατέλλω, πάλλω, προβάλλω, σφάλλω, ποικίλλω.	αλλά, θέλω, οφείλω, μέλει.

- β. **Σχηματισμός του ενεργητικού αορίστου**
 Όταν το ενεστωτικό θέμα έχει χαρακτη-
 ρα χειλικό σύμφωνο π, β, φ, : λείπω - έλει-
 ψα, κρύβω - έκρυψα, βάφω - έβαψα,
 αστράφτω - άστραψα αλλά και βασιλεύω
 (προφέρεται β) βασίλεψα.
- ψα
- ξα
 Όταν το ενεστωτικό θέμα έχει λαρυγ-
 γικό χαρακτήρα κ, γ, χ, : πλέκω - έπλε-
 ξα, πνίγω - έπνιξα, προσέχω - πρόσεξα,
 διώχνω-έδιωξα.
- σα ή ξα
 Όταν το ενεστωτικό θέμα έχει χαρακτη-
 ρα οδοντικό ή συριστικό σύμφωνο τ, δ, θ
 και σ, ζ, : θέτω - έθεσα, αλέθω - άλεσα,
 πηδώ - πήδησα, αρέσω - άρεσα, λούζω-
 έλουσα, τρίβω-έτριξα, τσούζω-έτσουξα,
 σπαράζω-σπάραξα.
- γ. **Σχηματισμός του Παθητικού Αορίστου**
 Όταν ο ενεργητικός αόριστος τελειώνει
 σε -σα ο παθητικός αόριστος τελειώνει
 σε -θηκα ή -στηκα, όπως, έδεσα-δέθηκα,
 έπιασα-πιάστηκα.
- σα
- ψα
 Όταν ο ενεργητικός αόριστος τελειώνει
 σε -ψα ο παθητικός αόριστος τελειώνει
 σε -φτηκα, όπως, έκρυψα - κρύφτηκα,
 ανακάλυψα - ανακαλύφτηκα.
- ξα
 Όταν ο ενεργητικός αόριστος τελειώνει
 σε -ξα ο παθητικός αόριστος τελειώνει
 σε -χτηκα, όπως, έδιωξα - διώχτηκα,
 άλλαξα - αλλάχτηκα.
- α
 Τα υγρόληκτα (λ, ρ) και τα ρινόληκτα (μ,
 ν) ρήματα σχηματίζουν τον παθητικό
 αόριστο σε -θηκα, όπως, έβαλα-βάλθηκα,
 έπλυνα-πλήθηκα.

Εξαιρέσεις: έδωσα-δόθηκα, βρήκα-βρέθηκα, έγραψα-γράφηκε
 (β' παθ. αόρ.) και γράφτηκε κ.ά.

δ. **Β' Συζυγία**

Τα ρήματα της β' συζυγίας σχηματίζουν τον αόριστο σε **-ησα** :
πηδῶ-πήδησα, λαλῶ-λάλησα, τραγουδῶ-τραγούδησα, μιλῶ-μίλησα κ.ά.

Εξαιρούνται: μεθῶ (μεθύω)-μέθυσσα, μηνῶ (μηνύω)-μήνυσσα.

ε. **Διπλοί αόριστοι σε -σα και -ξα**

Ορισμένα ρήματα σχηματίζουν δύο αόρι-στους σε **-σα** και **-ξα** :
βουῖζω-βούισα και βούιξα, αγγίζω-άγγισα και άγγιξα, ταιριάζω-
ταίριασα και ταίριαξα, φυσῶ-φύσησα και φύσηξα, σφαλῶ-
σφάλησα και σφάληξα, πηδῶ-πήδησα και πήδηξα.

στ. **Ρήματα με δύο ενεστωτικές καταλήξεις**

Όσα ρήματα έχουν δύο καταλήξεις στον ενεστώτα σε **-ίζω** και **-ω**, στον αόριστο παίρνουν κατάληξη **-ισα** :

σκορπῶ και σκορπίζω στον αόριστο σκόρπισα

ανθῶ και ανθίζω στον αόριστο άνθισα

105. **Μετοχές**

α. **Ενεργητική ή ενεστωτική μετοχή**

-οντας γράφονται με **-ο** στην παραλήγουσα οι
προπαροξύτονες : παίζοντας, λέγοντας,
ελπίζοντας κ.ά. (όταν δεν τονίζεται το **-ο**).

-ωντας γράφοντας με **-ω** στην παραλήγουσα οι
παροξύτονες, δηλαδή των ρημάτων της
β' συζυγίας : πηδώντας, γελώντας, μιλώ-
ντας κ.ά. (όταν τονίζεται το **-ώ**).

β. **Παθητική μετοχή ή μετοχή παθητικού
παρακειμένου**

-μένος (με ένα **μ**) : πεθαίνω-πεθαμένος, στήνω-
στημένος, λύνω-λυμένος κ.ά. (ρήματα σε
-αίω, **-εύω**, **-νω**, **-αίνω**).

-μμένος (με δύο **μ**, όσα ρήματα έχουν χειλικό
χαρακτήρα **π**, **β**, **φ**) : γρά(φ)ω-γραμμένος,
στρέ(φ)ω-στραμμένος, ρά(β)ω-ραμμένος,
σκά(β)ω-σκαμμένος, εγκαταλεί(π)ω-
εγκαταλειμμένος.

-ημένος (με **η** στην προπαραλήγουσα, τα ρήματα
της β' συζυγίας) : αγαπῶ-αγαπημένος,
μιλῶ-μιλημένος κ.ά. ακόμα οι μετοχές :

αποθαρρημένος (αποθαρρύνω), επιβαρη-
μένος (επιβαρύνω), αυξημένος, μαθη-
μένος, πετυχημένος.
-ωμένος (με ω όσα ρήματα τελειώνουν σε -ώνω) :
μαλώνω-μαλωμένος, θυμώνω-θυμωμένος
κ.ά. επίσης τα ανώμαλα : λέγω-ειπωμέ-
νος, γίνομαι-γινωμένος, κάνω-καμωμέ-
νος, πίνω-πιωμένος, τρώγω-φαγωμένος,
βλέπω-ιδωμένος.

γ. Μετοχή του παθητικού ενεστώτα

Μερικά ρήματα σχηματίζουν από το ενεστωτικό τους θέμα
μετοχή παθητικού Ενεστώτα που τελειώνει σε -άμενος :
τρεμάμενος (τρεμάμενα χείλη), σε -ούμενος: θεοφοβούμενος
(θεοφοβούμενος άνθρωπος) και σε -όμενος : εργαζόμενος.

ΠΡΟΣΟΧΗ : Οι μετοχές γράφονται με ο (-όμενος) όταν
τονίζεται το ο : λεγόμενος, εμπορευόμενος, εργαζόμενος κ.ά.
Γράφονται με ω (-ωμένος) όταν δεν τονίζεται το ω : φαγωμένος,
ξηλωμένος, ειπωμένος κ.ά. ακόμα, όταν είναι από ρήματα β'
συζυγίας : (τιμώ) τιμώμενος, (προσδοκώ) προσδοκώμενος,
(περισπώ) περισπώμενος κ.ά.

ΛΕΞΕΙΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ

Α

Αλείφω - αλοιφή - αλείμμα
άλικος (βαθυκόκκινος)
αλίμονο - αλλιώς - αλλιώςτικά
αμείβω - αμοιβή - ανταμείψη
άμιλλα (=συναγωνισμός), άμυλο
αμνηστία - μνηστεία (μνηστεύω)
ανακύκληση - (απορριμμάτων, όχι ανακύκλωση)
ανενήμερωτος (όχι ανημέρωτος)
ανδρεία - αναδρία - τριανδρία
άνθηση (τεχνών) - άνθιση (λουλουδιών)
αντεπεξέρχομαι (όχι ανταπεξέρχομαι)
αντιπροσωπία - ταυτοπροσωπία - αγτικατασκοπία
άνοια (= μωρία) - ανία (= πλήξη)
αντικρίζω - αντικρινός
απαθανατίζω (όχι αποθανατίζω)
απόκριες

αποτίω - απέτισα - απότιση (=απόδοση χρέους, τιμής)
αποψίλωση (=καταστροφή ξηρής βλάστησης)
αρραβώνα (η) (= το δαχτυλίδι) - αρραβώνας (ο) - (= μνηστεία,
υπόσχεση)
αρρώστια - άρρωστος - εύρωστος
άστν - αστίατρος
ατημέλητος (= απεριποίητος)
αφήνω - αφίσα - αφισοκόλληση

Β

Βαθιά (επίθετο και επίρρημα)
βαρύς - βαρήκοος
βίος - βίωμα
βιοτικός - βιώσιμος - αβίωτος
βορράς - βοριάς - βορά (= τροφή) - βόρειος
βράδυ - βραδιά - βράδια - βραδινός
Βρετανία - Βρετανός
βρίσκω - βρήκα
βρόμα ή βρώμα (= δυσσομία)
βρόμη (δημητριακό)
βρόχος (= σκoinί) - βρόγχος (αναπνευστικός σωλήνας)
βωμολοχία (= αισχρολογία)

Γ

Γαρίφαλο - γαριφαλιά
γέλιο - γέλια - γελοίος - γελοίο
γένια - γενειάδα - γενειοφόρος
γενιά - γένεση - γέννα - γέννηση
γλείφω - γλύφω (= κάνω γλυπτό) - γλύπτης
γλιτώνω και γλυτώνω
γραπτός - γραφτός - γραφτό
γρίπη

Δ

Διασαφήνιση
διασάφηση
διαφήμιση
διαχείριση - διαχειριστής
• διευκρίνιση-δίκοχο (στρατιωτικό πηλήκιο χωρίς γείσο)
διόδια - διωδία (= ντουέτο)
δολάριο (με ένα λ)

Ε

Εγχείρηση (ιατρική)
εγχείριση (= παράδοση στα χέρια) - εγχειρίδιο - μεταχείριση -
μεταχειρίζομαι
έκκληση (= κάλεσμα για βοήθεια) - έκλυση (ηθών)
εκμεταλλεύομαι - εκμετάλλευση (με δύο λ)
ελαττώνω - ελάττωμα
έλλειψη - παράλειψη - εγκατάλειψη
ελλιπής - ελλιπή (δικαιολογητικά)
ενήλικος - ενήλικοι (όχι ενήλικες) - παρήλικος
εννέα - εννιά - ένατος - εννιακόσια κτλ.
ενόψει - υπόψη
εξάρτηση (εξαρτώμαι) - εξάρτηση (είδη του στρατιώτη) -
εξάρτιση (εξοπλισμός, εφοδιασμός του πλοίου)
εξωκλήσι ή ξωκλήσι
επηρεάζω - επηρεασμός - επήρεια
επιβατικός - επιβατηγός
επιρροή - επιρροές
έρεβος (= βαθύ σκοτάδι)
εταιρεία (ορθότερο) - εταιρία
έτοιμος - έτυμος (= αληθής) - ετυμολογία
εχέγγυο

Ζ

Ζείδωρος (= ζωογονητικός)
ζητωκραυγάζω - ζητωκραυγή
ζορίζω - ζόρικός
ζωστήρας (ο) - ζωστήρα (η)

Η

Ηδυπαθής (= φιλήδονος)
ηδύποτο (= γλυκό ποτό)
ηλικία
ηράκλειος (= γιγάντιος)
ηρωικός - ηρωισμός
ήττα (= πολεμική αποτυχία)
ήως (= αυγή) - ιός (= μικρόβιο) - ίωση

Θ

Θάρρος - θαρραλέος
θαρρώ (= νομίζω, υποθέτω)

θειάφι - θευικός - θεϊκός (θεός)
θήλυ - θηλυκός - θηλή - θηλιά
θήρα (= κυνήγι) - θύρα (πόρτα)
θρέμμα - θρεμμένος (θρέφω)
θύλακος (ο) (= μικρός σάκος, κοίλωμα με σχήμα θυλάκου)

Ι

Ιδιοφυής - ιδιοφυΐα
ικέτης (= αυτός που παρακαλεί) - οικέτης (= ο υπηρέτης)
Ιλίσος - Ιλίσια - Ηλύσια πεδία
ιλούλουτρο (= λασπόλουτρο) - ηλιόλουτρο (= ηλιοθεραπεία)
Ιόνιο - ιωνικός (Ιωνία)
ίπαρχος (= αρχηγός ιππικού) - ύπαρχος (= αξιωματικός πλοίου
μετά τον κυβερνήτη)
ιπήλατο (= όχημα που σέρνεται από ίππους)
ισηγορία (= ισότητα λόγου)
ισόβιος - ισόγειος - ισόμοιρος (= ίσο μερίδιο)
ιώβειος (= ο υπερβολικά υπομονετικός)
ιωβηλαίο (= το 50στό έτος, γάμου, υπηρεσίας)
ιώδιο

Κ

Καβάλα - καβάλα (= ιπασία) - καβαλάρης
καβγάς - καβγαδίζω
καημός - καημένος
κάθιδρος (= καταϊδρωμένος)
κάθισα (με έβαλαν να καθίσω) - κάθησα (οικιοθελώς)
καλένδες (= ανύπαρκτη ημερομηνία)
καλορίζικος - κακορίζικος
καλοσύνη
καλύτερος - καλυτερεύω - καλυτέρευση
κάλως (= χοντρό σχοινί) - κάλλος (= ομορφιά) - κάλος (= ρόζος
του δέρματος)
καλωσορίζω - καλωσόρισμα
καλλωπισμός - καλλιστεία
κάννη (= καλάμι, κάννη όπλου)
κανίβαλος - κανιβαλισμός (= θηριωδία)-καριοφίλι (τουφέκι)
κατάλειμμα (= απομεινάρι) - κατάλυμα (= προσωρινή διαμονή)
καταχώριση (όχι καταχώρηση) - καταχωρίζω - καταχωρίστηκε
κατοχυρώνω - κατοχύρωση

κηρύσσω - κήρυγμα - κήρυκας
 κήτος (= θαλάσσιο θηρίο) - κύτος (= αμπάρι πλοίου) - κοίτη (ποταμού)
 κίβδηλος (= ψεύτικος, κάλπικος)
 κίνδυνος - κινδυνολογία
 κλασικός - κλασικισμός
 κλήμα (= αμπέλι) - κλίμα (καιρικές συνθήκες)
 κοιτάζω
 κολόνα - κολόνια
 κρεβάτι (με δύο β μόνο Σάββας, Σάββατο)
 κτήτορας (= ο κάτοχος) - κτίτορας (= ο δημιουργός, ο ιδρυτής του ναού)
 κόμη (= μεγάλο χωριό) - κόμη (μαλλιά)
 κόπη (= κουπί) - κοπή (= κόψιμο)

Λ

Λάκκος
 λανθασμένος (όχι λαθεμένος)
 λείπω, λοιπός, λιποτάκτης
 λήμμα (= ο αρχικός τύπος μιας λέξης) - λίμα (εργαλείο) - λύμα (= ακαθαρσία)
 λιβάδι
 λιλιπούτειος (= μικρός στις διαστάσεις)
 λιμός (= πείνα) - λοιμός (= θανατηφόρα ασθένεια)
 λίρα (= νόμισμα) - λύρα (= μουσικό όργανο)
 λυσιτελής (= χρήσιμος, ωφέλιμος)
 λύτρα (χρήματα) - λίτρα (μονάδα μέτρησης υγρών)
 λωποδύτης (= κλέφτης ενδυμάτων)

Μ

Μαζί
 μακρύς - μακρινός - μακριά
 μάνα (μητέρα) - μάννα (το) (= τροφή)
 μαντίλι
 μεγέθυνση (όχι μεγένθυση)
 μεταγλώττιση
 μετάλλιο - μεταλλείο
 μετάνοια
 μηλιά - μιλιά (= ομιλία)
 μηνύω - μήνυμα - μήνυση

μίλι - μίλια (αγγλικό 1610μ., ναυτικό 1852μ.)

N

Ναρκισσισμός (= αυταρέσκεια, αυτοθαυμασμός)

νεωτερισμός - νεωτεριστής

νιάτα - νιότη - νιος (= νέος)

νιώθω - ένιωσα

νοσήλια - νοσηλεία

νοιάζει - νοιάζομαι

νωρίς - νωρίτερα

νωχέλεια (= νωθρότητα)

Ξ

Ξενιτιά - ξενιτεμός

ξενοιάζω - ξενοιασιά

ξεριζώνω

ξίδι - ξινός - ξινίζω

ξιφίδιο - ξιφοειδής - ξιφήρης

ξύνω - ξινό

ξυπόλυτος

O

Οδοποιία

οδύνη (ενώ ανώδυνος, επώδυνος) - οδοντοφυΐα

οιακιστής (= πηδαλιούχος) - οικιστής (= ιδρυτής πόλης)

οιηματίας (= αλαζόνας, υπερόπτης) - οίηση (= αλαζονεία, υπεροψία)

οικειοθελής - ώς

οιμωγή (= θρήνος)

οιονεί (= σαν, κατά κάποιο τρόπο)

οιωνός (= σημάδι)

ολημερίς

ομπρέλα

ορκωμοσία - όρκος - ορκωτός

όρη - ορειβασία - ορειβατικός

ορθοφροσύνη

οφείλω - όφελος (ανώφελος) - οφειλή

Π

Παίρνω - περνά

παλιννόστηση (= επιστροφή στην πατρίδα)

παλίρροια

πανηγυρίζω - πανηγύρι
 πανοσιολογιότατος
 παντοτινός
 πανωλεθρία
 παλλαϊκός
 παπάς - παππούς
 παραλήρημα (= ομαδικός ενθουσιασμός)
 παρείσφρηση (= παρείσδυση)
 παρονομαστής (όχι παρανομαστής)
 πασσαλώνω - πάσσαλος
 περήφανος - περηφάνια - περίφημος
 περιτειχίζω - περιτείχιση - περιτοιχίζω - περιτοιχισή
 πηλήκιο - πηλίκιο (διαίρεσης)
 πήχης - πηχυαίος
 πιλοτή (= ανοιχτός χώρος πολυκατοικίας)
 πλατειάζω - πλατειασμός
 πλημμέλημα
 πλήμμη - πλημμύρα
 ποικίλλω - ποικίλος
 προάστιο
 προεξοφλώ - προεξοφλήθηκε
 προκάλυψη - προκάλυμμα
 προκατάληψη
 προκατειλημμένος
 προπίνω (= πίνω πρώτος στην υγεία άλλου)
 πρόποση (= λόγος χαιρετιστήριος με το ποτήρι στο χέρι)
 πρόσκληση - προσκόλληση
 πρόσρρηση (= προσφώνηση)
 προϋπόθεση - προϋπηρεσία
 πρωί - πρωία - πρωινός
 πρωτότυπος - πρότυπος
 πυρηνικός
 πύρρειος (= νίκη) - πυρρίχιος (= χορός)
 πώρωση (= αναισθησία)

P

Ρηξικέλευθος (= νεωτεριστής, προοδευτικός)
 ρήμα - ρίμα (= ομοιοκαταληξία) - επίρρημα

ρήση (= γνωμικό) - ρητό
ρομαντικός - ρομαντισμός
ρύπος - ρυπογραφία
ρωμαλέος - ρωμοσύνη

Σ

Σάκος - υπνόσακος - σακί - σακίδιο
σατιρίζω
σατιρικός (= χλευαστικός) - σατυρικός (= αυτός που σχετίζεται
με τους σατύρους)
σβήνω - σβηστός - σβηστήρα
σήραγγα - σύριγγα (ιατρική)
σιρίτι
σιχαίνομαι
σορός (= νεκρός) - σωρός (= πλήθος)
στήλη - αναστήλωση - στύλος (Οι στύλοι του Ολυμπίου Διός
και όχι οι στήλες)
στίβος - στοιβάζω - στοίβα
στρατιά - εκστρατεία
σύγκληση (= κάλεσμα) - σύγκλιση (= κοινή κατεύθυνση) -
σύγκλυση (= κατακλυσμός)
συγχύζω - σύγχυση
συνέβη
συνδυάζω - συνδυασμός
συνωμότης - συνωμοσία
συμπόνια - σύμπνοια - απονιά - διχόνοια
σωσίβιο
σωφροσύνη

Τ

Τάλιρο
τάμα
ταμείο - ταμιακός - ταμίας
ταξίδι - ταξιδιώτης
ταυτοπροσωπία
ταυτόσημος
τέσσερις
τεχνικός - τεχνητός
τιμητικός - τιμιότητα
τόνος (για όλες τις σημασίες)

τόπος - τοπίο - τοπωνύμιο - τοπωνυμία
 τορπιλίζω - τορπίλη - τορπιλάκατος
 τρένο
 τρωγλοδύτης
 τυχοδιώκτης

Υ

Υγιαίνω - υγιής - υγεία - υγιεινός
 υιός - υιοθετώ - υιοθέτηση
 υπάλληλος - υπαλληλία
 υπερφίαλος (= αλαζόνας)
 υπόδηση (= παπούτσια)
 υψηλός - ψηλός
 υσιπέτης και όχι επαίτης

Φ

Φάκελος - φακέλωμα - φακελώνω (με ένα λ)
 φαλκίδευση (= αποστέρηση δικαιώματος)
 φανέλα
 φετινός
 φίλος - φύλλο - φύλο - φυλή - φιλέξ (= δίχτυ)
 φιλοφρόνηση - φιλοφροσύνη
 φρόνημα (το) - φρόνιμος
 φωριαμός (με ω όχι με ο) - αυτόφωρο
 φωτεινός

Χ

Χατίρι
 χείμαρρος - χειμαρρώδης - χίμαιρα (= όνειρο απραγματο-ποίητο
 - ουτοπία)
 χρεοκοπώ και χρεωκοπώ

Ψ

Ψήλός - ψήλωμα- ψιλός (= ακάλυπτος) - αποψίλωση
 ψήνω - ψηστικά - ψητό
 ψήφος (ο) (= ψηφοδέλτιο) - ψήφος (η) (= ψηφοφορία)
 ψώνια

Ω

Ωδίνες (= πόνος γέννας) - οδύνη (= θλίψη)
 ώθηση
 ώριμος - ωριμάζω
 ωφελώ - ωφέλεια - ωφέλημα - ωφελιμιστικός

« Αν από έπαρση διανοητικού
ναρκισσισμού δεν πειθαρχήσουμε όλοι
σ' ένα ενιαίο σύστημα γραφής, θα
οδηγηθούμε σε μια - ΕΘΝΙΚΑ
ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ - γλωσσική αναρχία ».

